

Helsinki 8.10. 2018

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: Nuorten Tiedeakatemia lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle koskien hallituksen esitystä (HE 123/2018) valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Sivistysvaliokunta on pyytänyt Nuorten Tiedeakatemialta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019, erityisesti huippututkimuksen ja innovaatiotoiminnan lisäpanostuksiin ja nuorille tutkijoille suunnattua lisäpanostusta koskien. Nuorten Tiedeakatemia kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi tässä asiassa, ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Nuorten tutkijoiden itsenäistymisen tukeminen on tärkeää

Pidämme erittäin tervetulleena, että nuorten tutkijoiden itsenäistymistä ja oman tutkimusryhmän perustamista tuetaan. Vuoden 2011 jälkeen yliopistojen reaalin perusrahoitus on ollut laskevalla käyrällä [1], ja kun tohtorintutkintojen määrä on samaan aikaan noussut [2], ovat etenkin nuorten tutkijoiden uranäkymät olleet havaittavasti aiempaa synkemmät [3]. Nuorten Tiedeakatemia on huolestunut siitä, että tohtorintutkinnon jälkeinen uravaihe silppuuntuu lyhyiksi työsuhteiksi, ja sitä värittää jatkuva tutkimusrahan hakeminen ja pelko uran katkeamisesta. Tässä uravaiheessa kuitenkin pitäisi rakentaa omaa tutkimusidentiteettiä, perustaa oma tutkimusryhmä ja luoda uutta tutkimusta ja uusia tieteellisiä avauksia.

Onkin tiedepoliittisesti kannatettavaa suunnata rahoitusta uudelle tutkijasukupolvelle, sillä näin voidaan myös edesauttaa suomalaisen tutkimuksen uudistumista, sekä tukea suomalaisten tutkijoiden kilpailukykyä mm. Euroopan tutkimusneuvoston rahoituksesta kilpailtaessa. Rahoituksen kohdentaminen olisi kuitenkin Nuorten Tiedeakatemia mielestä tehtävä nuoria tutkijoita kuunnellen, jotta rahoitus kohdistuisi oikein ja palvelisi tehokkaasti asetettuja tavoitteita.

Nuoria tutkijoita tulee kuulla tutkijanuran alkuvaiheen tutkimusrahoitusta kehitettäessä

Talousarviossa esitetty 25 miljoonan euron lisäys Suomen Akatemian myöntövaltuuksiin vuodelle 2019 on tullut jo haettavaksi Suomen Akatemian syyskuun haussa [4]. Suomen Akatemia päätti, että lisämäärärahaa järjestetään täydentävä haku osana ns. akatemiahankkeiden hakua. Vaikka tämän haun järjestäminen ja jakoperusteet kuuluvatkin Suomen Akatemian päätösvaltaan eivätkä valtion talousarviossa ratkaistavaksi, haluamme tuoda myös sivistysvaliokunnan tietoon tässä erillishaussa näkemämme ongelmat, koska ne mielestämme kertovat yleisemminkin erillisten, poliittisin perustein kohdennettujen määrärahojen ongelmista osana tutkimuksen rahoitusta.

Kirjoitimme syyskuun lopussa tarkemmin hakuprosessin ongelmista [5]. Keskeisin ongelma on, että suuntaamalla lisäraha akatemiahankkeisiin ja edellyttämällä, että hakija on dosentti tai professorin *tasoinen* tutkija, rahoitus karkasi oikeasti nuoren tutkijasukupolven tavoittamattomiin. Toiseksi, haku vain kuukauden varoajalla on erittäin ongelmallinen, sillä tällaiset "pikahaut" on todettu erityisen ongelmallisiksi tasa-arvon kannalta [6], ja niiden vaatima yllätyksellinen lisätyö on usein mahdotonta esimerkiksi perheellisille tutkijoille ja hankalaa myös hallintohenkilökunnalle.

Kolmanneksi, lisähaku tarkoitti, että raha tuli suljetuksi jälleen uuden rahoitushakemuksen tekemisen ja työlään vertaisarviointikierroksen taakse, mikä on tehoton tapa kohdistaa tutkimusrahoitusta.

Tutkimusrahoituksen tehokkuutta tulee lisätä

Tiedepoliitiikan linjana on viime vuosina ollut leikata yliopistojen perusrahoitusta, ja palauttaa osa leikatusta rahasta takaisin Suomen Akatemian kautta. Tällöin raha ohjautuu yliopistoille

rahoituskilpailujen kautta, mikä pintapuolisesti vaikuttaa tutkimuksen laatuun panostamiselta, mutta käytännössä aiheuttaa järjestelmään tehottomuutta. Sekä hakemusten kirjoittamiseen että niiden arvioimiseen kuluu valtavasti tutkijoiden arvokasta työaika. Kun suurella työllä tehdyistä suunnitelmista vain murto-osa rahoitetaan, voidaan rahoittamatta jääneisiin, n. 90% hakemuksista laitettu työaika katsoa hukatuksi. Pienissä erillisohjelmissa ei lisärahoitus välttämättä edes riitä kattamaan näitä hakuprosessin kokonaiskustannuksia.

Lisäksi uusi tutkimus haastaa ajatuksen siitä, että rahoituskilpailu lisäisi tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta [7]. Sandströmin ja Van den Besselaarin kansainvälinen vertailututkimus näytti, että mitä suurempi osuus yliopistojen rahoituksesta tulee ulkopuolisena, kilpailtuna rahoituksena tai tuloksellisuusmittareiden perusteella, sitä heikompi on tutkimuksen tehokkuus ja laatu. Tutkijoiden mielestä tavoitteessa nostaa tutkimuksen laatua rahoituskilpailujen ja tuloksellisuuskriteerien kautta onkin menty monessa maassa liian pitkälle. Kilpailu luo järjestelmään tehottomuutta ja alkaa haitata pitkäjänteistä tutkimustyötä.

Nuorten Tiedeakatemia haluaa korostaa, että vaikka tutkimuksen määrärahat jaettaisiin perusrahoituksen kautta, jopa ilman erillisiä tuloksellisuuskriteereitä, olisi tutkimusrahoitus silti kilpailtua, eikä jatkuva laadunarviointi poistuisi mihinkään. Akateeminen ura etenee portaalta toiselle, aina opiskelijavalinnoista professuuriin asti, kovenevan kansainvälisen kilpailun voittamisen kautta. Kussakin uravaiheessa menestykseen tarvitaan vertaisarvioituja tieteellisiä julkaisuja. Tutkimusrahoituksen saamiseksi järjestettävä kilpailu on siis tämän akateemiseen arkipäivään liittyvän kilpailun kanssa päällekkäistä, ylimääräistä kilpailua. Tällekin on oma paikkansa, mutta moninkertainen kilpailu heikentää laatua ja tuottavuutta.

Vakaa perusrahoitus on parasta tiedepolitiikkaa

Vaikka se saattaakin näyttää julkisuudessa vanhanaikaiselta ja tylsältä, olisi yliopistojen perusrahoituksen turvaaminen esimerkiksi yliopistoindeksin jäädytyksen purkamisen kautta parempi tapa tukea tutkimuksen laatua ja yliopistojen toiminnan tehokkuutta. Tutkimusrahoituksen suuntaaminen kilpailun kautta edellyttää aina kykyä ennustaa tulevaisuutta, ja kykyä tunnistaa, kuka hakijoista ja minkälainen tutkimus myöhemmin osoittautuu merkittäväksi. Nobel-palkintoraadeilla on käytettävissään tämä tieto palkinnonsaajia valitessaan, mutta etenkin nuorten tutkijoiden potentiaalin tunnistaminen on enemmän arpapeliä. Ilmastonmuutos tai vaikka informaatioteknologian yhteiskunnalliset vaikutukset ovat monimutkaisia ilmiöitä, joiden ymmärtäminen edellyttää monitieteisyyttä ja menetelmien ja teorioiden lainaamista eri tieteenoilta. Yhdellä alalla marginaaliin jäänyt menetelmä voi avata toisella alalla uusia, mullistavia tutkimusmahdollisuuksia. Liika kilpailu kuitenkin ajaa tutkijoita omiin poteroihinsa ja vähentää järjestelmän luovuutta. Puhe tutkimuksen huipuista onkin harhaanjohtavaa, sillä tutkimus on laajojen verkostojen yhteistyöhön perustuvaa toimintaa, ja huiput ponnistavat monipuolisesta ja hyvinvoivasta aluskasvillisuudesta, jota parhaiten tukee riittävä, pitkäjänteinen perusrahoitus.

Nuorten Tiedeakatemia pitää välttämättömänä, että tiedepolitiikka parantaa mahdollisuuksia pitkäjänteiseen tutkimustyöhön sekä edistää luovan, monitieteisen tutkimuksen kehitystä.

[1] Seuri, A. & Vartiainen, L. (2018). Yliopistojen rahoitus, kannustimet ja rakennekehitys 1.

Talouspolitiikan arviointineuvoston taustaraportti.

[2] Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu.

[3] Alhonnoro, L & Kokkonen, T. (2018). Academics of the future – Survey for Early Career Researchers in Finland 2017. EuroDoc 2018 Conference, Tampere, Finland.

[4] Suomen Akatemia (2018). Hakuilmoitus - syyskuun haku 2018.

[5] Nuorten Tiedeakatemia (2018). Mieli HS 3.10.2018: Suomen Akatemian uuden hankehaun valmistelussa ei kuulu nuoria tutkijoita. <http://nuortentiedeakatemia.fi>

[6] Bishop, D. (2018). More haste less speed in calls for grant proposals. Blogikirjoitus <http://deevybee.blogspot.com/2018/08/more-haste-less-speed-in-calls-for.html>

[7] Sandström, U. & Van den Besselaar, P. (2018). Funding, evaluation, and the performance of national research systems. *Journal of Informetrics*, 12(1), 365–384.